

ویژگی‌های فراغتی و کارکردی خانواده و تاثیر آن بر رضایت از زندگی خانوادگی (مورد مطالعه: خانواده‌های شهر کرمان)

سعیده گروسی^۱ * سمیه سیزعلی پور^۲ * محمدحسن شمس‌الدینی مطلق^۳

چکیده

رضایت از زندگی مبین نگرش مثبت فرد به زندگی است و معمولاً از طریق یافتن علایق و درک مشترک افراد از یکدیگر حاصل می‌شود. مقاله حاضر با هدف بررسی رضایت از زندگی و عوامل مؤثر بر آن در بین خانواده‌های شهر کرمان، نگاشته شده است. برای تبیین رابطه اوقات فراغت با رضایت از زندگی از زندگی از مدل زابرسکی و مدل کارکردی خانواده از تئوری السون استفاده شد. بر اساس فرمول کوکران، ۳۸۶ نفر به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. نتایج نشان داد: رضایت از زندگی خانوادگی افراد کمتر از حد متوسط است. بین میزان گذراندن اوقات فراغت با خانواده، مشارکت در فعالیت‌های فراغتی هسته‌ای خانواده، مشارکت در فعالیت‌های فراغتی تعادلی خانواده، میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده و میزان روابط اعضای خانواده با رضایت از زندگی خانوادگی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین ۶۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته (رضایت از زندگی خانوادگی) توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است.

واژگان کلیدی: خانواده، رضایت از زندگی خانوادگی، اوقات فراغت و ویژگی‌های کارکردی خانواده.

فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی • سال چهارم • شماره شانزدهم • پاییز ۹۴ • صص ۱۸۲-۱۵۵

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۱/۲۵ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۴/۱

۱. دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه شهیدباهنر کرمان، نویسنده مسئول (saidehgarousi@gmail.com)
۲. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید باهنر کرمان (s.sabzalipor@yahoo.com)
۳. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید باهنر کرمان (mohamad.shams63@yahoo.com)

مقدمه

بر اساس نظر السون، رضایت از زندگی خانوادگی عبارت است از: میزانی که اعضای خانواده احساس شادی کرده و از همدیگر خرسند هستند. رضایت از زندگی خانوادگی همچنین به عنوان، میزان ارزیابی مثبت فرد از زندگی خانوادگی در متن کلی خانواده تعریف می‌شود (گلچین و زردموی، ۱۳۹۰: ۲۱). سنجش رضایت از زندگی از مباحث مهم اجتماعی است که نسبتاً دیر به حوزه علوم اجتماعی راه یافته است (همان: ۲). بررسی ادبیات رو به رشد در مورد این موضوع نشان می‌دهد: چالش‌های روش‌شناختی سختی در این زمینه وجود دارد (Helliwell & Putnam, 2004:1435). در قلمرو رضایت از زندگی چند فرایند تاریخی را می‌توان مشخص کرد: ۱. مطالعات جامعه‌شناسان که به طور عمده متمرکز بر بررسی تأثیر عوامل جمعیت‌شناختی، مانند درآمد و ازدواج بر رضایت از زندگی است، ۲. پژوهش‌های متخصصان بهداشت روانی با تأکید بر این اندیشه که بهداشت روانی فراتر از فقدان نشانه‌های افسردگی و غمگینی است و رضایت از زندگی را نیز در بر می‌گیرد و ۳. روان‌شناسان اجتماعی و شناختی که به بررسی افراد خوشحال و غمگین پرداخته‌اند (Diener et al., 2003: 404). در این تحقیق ما به بررسی این موضوع در محیط خانواده می‌پردازیم.

با توجه به اینکه خانواده اولین و قدیمی‌ترین نهاد اجتماعی است که بشر کنش‌های متقابل اجتماعی را در آن تجربه می‌کند، بستری منظم، منسجم و هدفمند است که هماهنگی و همسویی اعضای اصلی آن، یعنی زن و شوهر و سپس فرزندان مؤلفه‌های شاخص در میزان پیشرفت موفقیتش محسوب می‌شود. خانواده عموماً به منزله مکانی است که افراد آن را به عنوان مأمن، مأوا و پناهگاه خود تلقی کرده و آرامش و سکون و هماهنگی آن را خواستارند. وجود روابط صمیمی، محبت‌آمیز و توأم با عواطف، بهترین مکان برای زندگی بزرگسالان و رشد و شکوفایی عاطفی و جسمانی کودکان است (آبایان، ۱۳۸۳: ۱۰۹). تحولات سریع و چندگانه زندگی اقتصادی و اجتماعی امروزه باعث

ایجاد تحولات در نهادها و گروه‌های اجتماعی هم شده است. گروه خانواده نیز از این قاعده مستثنا نیست. خانواده امروز در اثر تحصیلات، شرایط اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی متحمل تحولات و دگرگونی‌های بسیاری شده است. منابع مختلف، تغییر مسائلی را در تعامل و کنش متقابل زوجین و والدین و فرزندان پدید می‌آورد. این امر ممکن است به کشمکش‌های خانوادگی و در نهایت، نارضایتی از زندگی خانوادگی منتهی شود.

بر هم خوردن توازن بین اهداف فردی و خانوادگی و نیازهای افراد با شرایط عینی که معمولاً در اثر موانع خاص ایجاد می‌شود، معمولاً به شکل نارضایتی بیان می‌شود (گلچین و زردموی، ۱۳۹۰: ۲). در کنار مطالعاتی که رضایت از زندگی مردم را به‌طور عام یا بر حسب موقعیت‌های خاص سنی، جنسیتی، شغلی، تحصیلی، طبقاتی و غیره ارزیابی می‌کنند، فقدان یا کاهش شدید رضایت از زندگی خانوادگی به احتمال بسیاری، به معنی آن است که خانواده در آینده آستن نارسایی‌ها، انحرافات و آسیب‌های اجتماعی قابل توجه و نگران‌کننده‌ای خواهد بود، به‌طوری که ممکن است با هر اتفاق و حادثه کوچکی این وضعیت از حالت بالقوه به بالفعل تبدیل شده و امکان بروز پیدا کند. بر این اساس می‌توان پایین بودن شاخص رضایت از زندگی خانوادگی را به منزله زنگ خطر و نشانگری گویا از ظرفیت آسیب‌شناختی خانواده تلقی کرد.

هر چند که آمار و اطلاعات دقیقی درباره میزان رضایت از زندگی خانوادگی در ایران وجود ندارد، با نگاهی به مسائل خاص خانوادگی مثل طلاق، تجاوز به محارم، فرار از خانه، مسائل روحی و روانی جوانان تا حدی می‌توان پیامدها و یا لاقط همبسته‌های رضایت از زندگی خانوادگی را در سطح خانواده لمس کرد (عبداللهی، ۱۳۸۴: ۳۳). از آنجا که فقدان رضایت از زندگی خانوادگی می‌تواند پیامدهایی را به دنبال داشته باشد که زمینه‌ساز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی می‌گردد، می‌توان آن را به‌عنوان یک مسئله اجتماعی مورد بررسی قرار داد.

دینر^۱ در پاسخ به این سؤال که شادی و رضایت از زندگی بیش از به‌دست آوردن امکانات مادی و پول برای افراد مهم است. در جوامع غربی، افراد راضی و خوشحال دارای ازدواج‌های طولانی‌مدت، دوستان بیشتر، درآمدهای بالاتر، عملکرد بهتر (موفقیت در زندگی)، مشارکت اجتماعی بیشتر، سلامت روانی و جسمانی و طول عمر بیشتری دارند

(Frisch, 2006: 3). رضایت از زندگی خانوادگی متغیری رایج در مطالعات و شاخص تعیین کننده میزان کیفیت زندگی است. رضایت از زندگی خانوادگی وضعیتی است که در آن والدین و فرزندان در بیشتر مواقع احساس خوشبختی دارند. افرادی که رضامندی بیشتری از زندگی دارند، در برابر امور و حوادث واکنش مثبت تری از خود نشان می دهند. از عواملی که با رضایت از زندگی خانواده مرتبط است، اهداف مشترک و ارزشها در میان اعضای خانواده و سلامت روانی و اوقات فراغت است (Agate et al., 2006:209). اوقات فراغت فرصتی را برای خانواده برای پیوند و تعامل با یکدیگر فراهم می کند که مشکلات را حل کنند و زمینه را برای تقویت روابط فراهم می کند (Ibid: 206). مشارکت در فعالیت های اوقات فراغت خانواده، وجود روابط پایدار بین اعضا و سازگاری اعضا به عنوان منابع بستر ساز، احساس مثبت فرد را از کلیت زندگی به همراه دارد. یکی از عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی، ویژگی های کارکردی خانواده است. اندیشمندانی که ویژگی های سالم کارکردهای خانواده را بررسی کرده اند، معتقدند: چنین خانواده هایی عموماً خود را شاد توصیف می کردند و مهم ترین ویژگی چنین خانواده هایی انجام دادن کارهایشان با هم بوده است. محققانی که رابطه میان اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی را مورد بررسی قرار داده اند، دریافته اند که مزایای این قبیل رضایت از زندگی مربوط به کل سیستم خانواده است و نتیجه گرفتند که اوقات فراغت خانواده قوی ترین پیش بینی کننده رضایت از زندگی خانواده است (Nese, 2009: 159).

با توجه به اهمیت رضایت از زندگی خانوادگی این سؤال مطرح می شود که آیا واقعا ویژگی های کارکردی گروه خانواده و شیوه های انتخابی گذران اوقات فراغت می تواند تأثیری در کسب رضایت خانوادگی داشته باشد. بنابراین، تحقیق حاضر در پی دستیابی به اهداف زیر است: ۱. بررسی میزان رضایت از زندگی در بین خانواده های شهر کرمان، ۲. بررسی رابطه اوقات فراغت با رضایت از زندگی ساکنین و ۳. بررسی رابطه ویژگی های کارکردی خانواده با رضایت از زندگی ساکنین.

۱. پیشینه تحقیق

سال های اخیر در ایران مطالعات پیمایشی چندی پیرامون موضوع رضایت از زندگی صورت گرفته است، اما آشکارا سهم مطالعات مستقل برای بررسی رضایت افراد از زندگی خانوادگی اندک بوده است.

- محسنی و صالحی (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان بررسی رضایت از زندگی خانوادگی به این نتایج رسیدند: میزان رضایت از زندگی خانوادگی در گروه‌های سنی مختلف در حد بالا و نزدیک به هم است. در میان جوانان ۸۴/۷ درصد، میانسالان ۸۱/۴ درصد، بزرگسالان ۷۹/۸ درصد و سالمندان ۸۱/۷ درصد از زندگی خانوادگی خود اظهار رضایت داشتند. مقدار نارضایتی در جوانان کمتر است و به نظر می‌رسد که با افزایش سن، نارضایتی از زندگی خانوادگی اندکی بیشتر می‌شود و همچنین افراد مجرد از زندگی خانوادگی خود رضایت بیشتری دارند.

- تحقیق محمدی و علمدار (۱۳۹۱) با هدف بررسی رضایت از زندگی خانوادگی تأثیر الگوی خانواده (زن سرپرست، چند زن و تک همسر) در بین ۱۸۷ زن از زنان متأهل ساکن کهنوج از توابع کرمان صورت گرفت. در مقام مقایسه، بالاترین رضایتمندی و کیفیت زندگی در خانواده‌های تک‌همسر ملاحظه شد. میزان رضایت از زندگی در خانواده‌های زن سرپرست، بر حسب علت سرپرست شدن زن قابل تبیین است. نتایج رگرسیون نشان داد: الگوی خانواده، تبیینگر ۵۴ درصد رضایتمندی زنان از زندگی خانوادگی است.

- زابرکسی (۲۰۰۱) تحقیقی را با عنوان «بررسی تأثیر رضایت از اوقات فراغت خانواده بر رضایت از زندگی» روی ۸۹۸ نفر در ایالات متحده آمریکا صورت گرفت. نتایج نشان‌دهنده رابطه مثبتی بین اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی بود و ضریب همبستگی برای متغیرهای اصلی این پژوهش برابر با ۰/۶۵ به دست آمد.

- تحقیقی به وسیله زابرسکی و مک کورمیک (۲۰۰۳) با عنوان نگرش والدین و فرزندان نسبت به مشارکت در اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی بر روی ۱۷۹ نفر از خانواده‌های مختلف صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد: مشارکت در اوقات فراغت خانواده مهم‌ترین عامل پیش‌بینی‌کننده رضایت از زندگی خانوادگی از دیدگاه والدین بود، اما از دیدگاه فرزندان این گونه نبود.

- پژوهشی توسط هلی ول و پاتنام (۲۰۰۴) در ایالات متحده آمریکا و کانادا به منظور بررسی زمینه‌های اجتماعی که منجر به ارزیابی ذهنی و بهزیستی، شادی و سلامت افراد می‌شود، صورت گرفت که سرمایه اجتماعی به عنوان ابزار اجتماعی استحکام خانواده، محله، روابط مذهبی و جامعه در نظر گرفته شد. نتایج نشان داد: این متغیرها روی بهزیستی

ذهنی و سلامت افراد تأثیر گذارند. شواهد جدید این پژوهش تأیید می کند که سرمایه اجتماعی از طریق کانال های مستقل و اشکال مختلف همبستگی قوی با بهزیستی ذهنی افراد دارد. ازدواج، خانواده، ارتباط با دوستان، همسایگان، روابط محل کار، فعالیت های مدنی (فردی و جمعی) و اعتماد به طور مستقل همبستگی قوی با شادی و رضایت از زندگی دارند.

- تحقیقی توسط اسمیت^۱ (۲۰۰۵) با هدف بررسی رابطه بین اوقات فراغت خانواده، کار کردها و روابط خانوادگی صورت گرفت. نمونه آماری ۹۰ فرزند و ۱۲۳ نفر از والدین از ۲۵ ایالت مختلف در آمریکا انتخاب شدند. نتایج نشان دهنده این بود که مشارکت در اوقات فراغت خانواده، متغیرهای کار کردی خانواده را از نظر فرزندان پیش بینی می کند و اوقات فراغت خانواده پیش بینی کننده روابط خانوادگی از سوی جوانان و خانواده هاست.

- جانسون و همکاران (۲۰۰۶)، به بررسی سهم مشارکت اوقات فراغت زوجین، اوقات فراغت و رضایت از اوقات فراغت با رضایت زوجین از زندگی زناشویی در بین ۴۸ زوج (۹۶ نفر) پرداختند. نتایج نشان داد: رضایت زوجین از اوقات فراغت مشترک بهترین متغیر پیش بینی کننده رضایت از زندگی زناشویی با در نظر گرفتن سن، جنس، طول مدت ازدواج، درآمد، تعداد فرزندان و زمان صرف شده با هم است.

- تحقیقی توسط دورتی^۲ (۲۰۰۷)، با هدف بررسی رابطه بین مشارکت در اوقات فراغت خانواده و کار کردهای خانواده در میان خانواده هایی که شامل یک بچه معلول بودند، صورت گرفت. نمونه شامل ۱۵۴ خانواده (۱۵۴ نفر از والدین و ۶۲ فرزند) بود. نتایج نشان داد: کار کردهای خانواده و مشارکت در اوقات فراغت خانواده بین خانواده های معمولی و خانواده های با فرزندان معلول به طور مشابه وجود دارد.

- سوینتن^۳ و همکاران (۲۰۰۸) تحقیقی با هدف بررسی اوقات فراغت پدران غیرمقیم و رضایت آنها از مشارکت در این گونه فعالیت ها زمانی که وقت خودشان را با فرزندان نشان می گذرانند، در ایالات متحده انجام دادند. داده ها نشان داد: مشارکت در اوقات فراغت خانواده به عنوان یک پیش بینی کننده مهم رضایت پدران غیرمقیم از مشارکت در فعالیت های فراغتی خانواده است.

---

2. Smith
2. Dorthy
3. Swinton

- تحقیقی توسط نیز^۱ (۲۰۰۹) با عنوان بررسی اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی در میان ۷۰ خانواده ترک انجام شد. نتایج نشان داد: خانواده‌های شهری ترکیه ساختارهای سنتی داشتند که به احتمال زیاد دارای روابط خانوادگی بسیار قوی بودند. یافته‌ها نشان‌دهنده رابطه مثبت بین مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی بود.

- پژوهش آگیت^۲ و همکاران (۲۰۰۹)، با هدف بررسی رابطه بین رضایت از اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی صورت گرفت. نمونه شامل ۸۹۸ نفر از والدین و فرزندان در ایالات متحده بود. نتایج نشان داد: بین همه متغیرهای رضایت از اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی رابطه وجود دارد. مشارکت در فعالیت‌های تعادلی و هسته‌ای خانواده هم از سوی والدین و هم فرزندان پیش‌بینی‌کننده رضایت از زندگی خانوادگی بود.

- پاف^۳ و همکاران (۲۰۱۰) تحقیقی با عنوان مدل‌سازی اوقات فراغت خانواده و ساختار خانواده بر روی ۸۹۸ نفر از پدر و مادر و جوانان در آمریکا انجام دادند. یافته‌ها تفاوت اندکی بین مدل‌های والدین و فرزندان را نشان می‌دهد. همچنین یافته‌ها نشان‌دهنده شباهت نظر دختران با مادران و پسران با پدران بود. یافته‌ها همچنین حاکی از این بود که دختران و مادران دید مثبت‌تری نسبت به اوقات فراغت خانواده و ساختار خانواده داشته‌اند. بررسی خلاصه نتایج تحقیقاتی که در پیشینه تحقیق حاضر آمده است نشان می‌دهد که تحقیقات محدودی در ایران در رابطه با رضایت از زندگی خانوادگی صورت گرفته است. نتایج در مورد رابطه الگوی خانواده و تک‌همسر و چندهمسر بودن، نوع سرپرستی خانواده و متغیر جمعیت‌شناختی سن با رضایت از زندگی قابل تأمل است. در بین تحقیقات خارجی که انجام شده است؛ مشارکت افراد در اوقات فراغت خانواده با در نظر گرفتن متغیرهای سن و جنسیت به‌عنوان متغیر مهمی محسوب می‌شود که رضایت از زندگی را در پی دارد. همچنین، ویژگی‌های کارکردی، روابط خانوادگی و ازدواج و به‌طور کلی میزان مشارکت مدنی افراد چه به‌صورت فرد یا جمعی در خانواده روی بهزیستی ذهنی و رضایت از زندگی تأثیر مثبت دارد.

---

1. Nese
2. Agate
3. Poff

۲. مبانی نظری

۲-۱. رضایت از زندگی خانوادگی

رضایت از زندگی اشاره به ارزیابی فرد از زندگی یا یک مقایسه میان خود آرمانی و خود وجودی درک شده توسط فرد دارد (Bowling and Farquhar, 1996: 1077). رضایت از زندگی خانوادگی بخش مهمی از رضایت از زندگی است. گروهی از محققان عواملی را که بر رضایت از زندگی خانوادگی مؤثر هستند، طبقه‌بندی کرده‌اند. برای مثال یکی از عواملی که محققان به‌عنوان شاخص مهم رضایت از زندگی خانوادگی نام می‌برند، عبارت است از: وجود تفاوت‌های موجود در زندگی خانواده‌های روستایی و شهری (Toth et al., 2002: 188). از تعاریف رضایت برداشت می‌شود که سطح و درجه رضایتمندی افراد متفاوت و متناسب با ادراکات و ارزش‌های افراد شکل متفاوتی به خود می‌گیرد و رضایت علاوه بر تأمین انتظارات فرد تأمین نیاز فرد نیز هست.

از دیدگاه دورکیم، رضایت از زندگی تابع نوع، شدت و چگونگی رابطه اجتماعی است. رابطه اجتماعی از دو جهت بر رضایت فرد از زندگی اثر می‌گذارد. از یک سو با تأمین نیازهای عاطفی، شناختی و حتی مالی فرد رضایت او را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر از طریق مهار تمایلات افراد از آرزوهای بی‌پایان و ارضانشدنی جلوگیری می‌کند (عبدی، ۱۳۷۸: ۱۶۵). دورکیم معتقد است: رضایت هر فرد از زندگی مقوله‌ای است که از دو عامل نیازهای انسان و چگونگی پاسخگویی به آنها و ویژگی‌های اخلاقی یا نظام ارزشیابی وی تبعیت می‌کند. به این معنا که هر چه نیازهای انسان بیشتر مرتفع شود و در عین حال امیال، آرزوها و خواسته‌های او در فرایند جامعه‌پذیری معقول‌تر و محدودتر شوند، انسان رضایت بیشتری از زندگی خواهد داشت (گلچین و زردموی، ۱۳۹۰: ۱۰). ون هوون، فهرستی از عواملی که به رضایت از زندگی مربوط هستند، فراهم کرد. این عوامل به شرح زیر است: فرصت‌های زندگی، کیفیت جامعه (شامل عواملی از قبیل موفقیت اقتصادی، حقوق بشر و غیره)، موفقیت‌های شخص در جامعه، مشارکت در اجتماع و خوب زندگی کردن (شامل سلامتی جسمی و روانی) (Veenhoven, 1996: 10).

۲-۲. اوقات فراغت

محققان اوقات فراغت خانواده را به‌عنوان شاخص مرتبط با رضایت از زندگی خانوادگی

بررسی کرده‌اند. شوو و داوسون نشان دادند که اوقات فراغت خانواده برای ایجاد یک زندگی سالم و رضایتمند از سوی والدین ضرورت دارد. آنها رابطه مثبتی بین اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی گزارش کرده‌اند (Shaw & Dawson, 2001: 222). اوقات فراغت اگر در گذشته بیشتر صرف گفت‌وگوی اعضا با یکدیگر، ابراز محبت و رسیدگی به مسائل و مشکلات اعضای خانواده می‌شد، در خانواده‌های امروزی این اوقات صرف فعالیت‌های انزواگرایانه‌ای همچون مشاهده تلویزیون یا ماهواره می‌شود. از این رو صاحب‌نظران فرایند فوق را بحران عاطفی^۱ قلمداد کرده‌اند، چراکه روابط متقابل رو به کاستی بوده و فرصت درد دل بین اعضای خانواده و به ویژه فرزندان با والدین کمتر وجود دارد (باقی نصرآبادی، ۱۳۸۷: ۱۹۱). اوقات فراغت در ذات خود می‌تواند فرصت پیوند و تعامل اعضای خانواده با یکدیگر را فراهم کند و زمینه را برای حل مشکلات شکل دهد.

خانواده از دیرباز در تمام نظام‌های فکری و اجتماعی به واسطه کارکردهای مثبت خود همواره از جایگاه ارجمند و الایی برخوردار بوده و به‌عنوان نهادی مطرح است که اعضای آن اوقاتی را بعد از فراغت از کار و تحصیل با هم سپری می‌کنند. پژوهشگران همواره روابط مثبتی را بین نحوه گذران اوقات فراغت خانواده و کیفیت مطلوب زندگی گزارش کرده‌اند. اوقات فراغت در مجموع دارای سه بعد است که از سه نیاز اساسی زمان فراغت نشأت می‌گیرد:

۱. نیاز به تفریح، آسایش و شادابی؛

۲. نیاز به آموزش و تداوم یادگیری و افزایش مهارت‌های فردی و اجتماعی، افزایش توانایی‌های درونی خود برای بهبود و کیفیت زندگی اجتماعی و

۳. برخورداری از اختیار و آزادی انتخاب که امکان ابراز وجود و ارائه خدمات به دیگران برای تحقق خویش و کسب احترام اجتماعی در قلب فعالیت‌های داوطلبانه را فراهم می‌کند (عبدالملکی: ۱۳۸۷: ۱۸).

اوقات فراغت خانواده شامل فعالیت‌هایی است که هر روزه توسط خانواده‌ها با هزینه کم انجام می‌شوند و همیشه قابل دسترسی هستند (Freeman & Zabriskie, 2003: 86). بسیاری از خانواده‌ها اوقات فراغت خانواده را به‌عنوان بخش مهمی از زندگی خود به شمار

می‌آورند که موجب همبستگی، تقویت انعطاف‌پذیری، ارتباطات و کارکردهای خانواده شده است (Poff, 2007: 3). جامعه‌شناسان معتقدند: اوقات فراغت واقعیتی است کاملاً تازه که در بافت جامعه صنعتی پدید آمده است.

رایزمن اولین بار این نظر را طرح کرد که تنها زمان اوقات فراغت است که به انسان این فرصت را می‌دهد تا به صورتی آزادانه با جامعه مصرفی خود را سازگار سازد. وی تصور می‌کرد که در تمدن فراغت نظام طبقاتی نابود خواهد شد. او در صنعتی شدن جامعه تباهی انسان‌ها را ملاحظه می‌کرد و تنها راه رهایی از این گرداب را فراغت می‌دانست و مسائل فراغت را بر مبنای رابطه فرد و اجتماع بررسی کرد (آلبرو، ۱۳۸۰: ۷).

مارکس در عین اهمیتی که برای کار قائل است در شرایط مختلف دو گونه تأثیر بر آن در نظر می‌گیرد: یکی آنکه انسان، انسانیت خویش را در کار تحقق می‌بخشد و اگر کار از قید و بندها رهایی یابد، جامعه نیز چهره انسانی خود را باز خواهد یافت و دیگر آنکه، انسان محققاً آزاد نیست، مگر در خارج از حدود کار و انسان، انسانیت خود را فقط هنگامی تحقق می‌بخشد که مدت کار به حد کافی تقلیل پیدا کند تا او بتواند امکان پرداختن به چیز دیگری را دارا باشد. کنت و اسپنسر از حیث استنباطی که از جامعه دارند با نظر مارکس مخالفند، اما هر سه آنها برای به زیر سلطه در آوردن زمان فراغت به وسیله پیشرفت فنی و رهایی انسان اهمیت زیادی قائلند. همه آنها غنای زمان فراغت را با بالا رفتن سطح آموزش کارگران و نقش رو به افزایش آنان در زندگی عمومی جامعه مربوط می‌دانند (توسلی، ۱۳۷۳: ۱۰).

مدل تعادلی و هسته‌ای اوقات فراغت خانواده برگرفته از تحقیقات زابرسکی (۲۰۰۰) است. فعالیت‌های هسته‌ای اوقات فراغت هر روزه و مشترک، کم هزینه، در دسترس و غالباً در بردارنده فعالیت‌هایی است که اکثر اعضای خانواده آن را با هم انجام می‌دهند. این فعالیت‌ها شامل تماشای تلویزیون، ویدئو، بازی و غیره است. فعالیت‌های فراغتی تعادلی خانواده کمتر رایج و به دفعات کمتری نسبت به فعالیت‌های هسته‌ای انجام می‌شوند، مثل تعطیلات خانواده، تفریح در فضای باز به‌عنوان مثال ماهیگیری و قایقرانی، یا رفتن به پارک (Nese, 2009:160).

مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای و تعادلی اوقات فراغت خانواده هم سازگاری و هم سطح انسجام خانواده را افزایش دهد که از دیدگاه سیستمی خانواده این عوامل ابعاد اصلی

کارکردهای یک خانواده سالم است (Ibid). بر اساس مدل هسته‌ای و تعادلی اوقات فراغت خانواده، این اوقات فراغت باعث انسجام، احساس صمیمیت، ثبات و در نهایت رضایت از زندگی خانواده می‌شود. این الگو فرصت لازم برای خلاقیت و با هم بودن اعضای خانواده را در زمان فراغت فراهم می‌آورد.

طبق نظر شاول^۱ (۱۹۹۹)، والدین اوقات فراغت را به‌عنوان فرصتی برای افزایش کارکردهای خانواده در حوزه روابط، کنترل و پیشرفت فرزندان و یادگیری قلمداد می‌کنند (Freeman & Zabriskie, 2003: 86). هاواکس^۲ (۱۹۹۱) معتقد است: ارتباط مثبتی بین اوقات فراغت خانواده و انسجام و تحکیم خانواده وجود دارد (Poff et al., 2010: 366). اوقات فراغت خانواده نقش اساسی در سازگاری، انسجام، روابط خانوادگی و رضایت از زندگی ایفا می‌کند (Dorothy, 2007: 4). در ادامه، با توجه به نقش انسجام و سازگاری و روابط در خانواده‌ها و پیامدهای مثبتی که می‌تواند برای خانواده‌ها و رضایت از زندگی در پی داشته باشد، به بررسی دیدگاه‌های نظری رایج در مورد آن خواهیم پرداخت.

۲-۳. ویژگی‌های کارکردی خانواده

اپستین و همکاران (۱۹۸۳) یک مدل شش بعدی از کارکردهای خانواده را مورد ارزیابی و سنجش قرار دادند که عبارت است از: ۱. حل مسئله؛ توانایی خانواده در حل مشکلات خانوادگی، ۲. ارتباط؛ توانایی خانواده برای تبادل اطلاعات از قبیل ارتباط آشکار، نهان و مستقیم و غیرمستقیم بین اعضا، ۳. بازی نقش؛ الگوهای رفتاری تکراری که اعضای خانواده از طریق آنها وظایف خانوادگی را انجام می‌دهند، ۴. پاسخگویی عاطفی؛ اشاره به عکس‌العمل احساسی اعضای خانواده به یکدیگر دارد، ۵. درگیری عاطفی؛ به کم و کیف علاقه اعضا نسبت به یکدیگر مربوط می‌شود و ۶. کنترل رفتاری؛ اشاره به قوانین مربوط به امور خانواده و میزان رعایت آنها از طرف اعضا مربوط می‌شود (Owringi et al, 2011: 2439). پارسونز معتقد است: در جوامع صنعتی پیشرفته خانواده تقریباً تمام کارکردهای اجتماعی خود را از دست داده و به خانواده‌ای منزوی تبدیل شده است. در عین حال سایر کارکردهای خانواده مانند کارکردهای اقتصادی، تعلیم و تربیت، خدماتی، محافظتی و

---

1. Show

2. Havakes

غیره، به نهادها و سازمان‌های دیگر اجتماعی مانند شرکت‌ها، کارخانجات، مدارس بیمارستان‌ها و غیره واگذار شده است. همچنین، پارسونز معتقد است که عشق عامل پیونددهنده زن و شوهر است، پس در خانواده محیطی صمیمی و سرشار از عشق و علاقه چه در رابطه زن و شوهر و چه در رابطه پدر و مادر و فرزندان وجود دارد (اعزازی، ۱۳۸۶: ۶۹).

به نظر شلسکی، خانواده با فضایی آکنده از احساس مشترک، آرامش محیط انسانی و گرم به منزله مکان زندگی خصوصی جلوه گر می‌شود. وی رشد و توسعه سلطه طبیعی را از عوامل تعیین کننده موجودیت خانواده به حساب می‌آورد. وجود «ما» مظهر تجلی سلطه طبیعی است. چنانکه در تعریف وی از خانواده، فرد به عنوان فردیت مطرح نمی‌شود و فقط در کلیت و مای مشترک موضوعیت پیدا می‌کند (روزن باوم، ۱۳۶۷: ۳۱-۳۶).

نظریه مبادله با محوریت جورج هومنز یکی از نظریات جامعه‌شناسی است که از دهه ۱۹۵۰ به بعد مطرح شده است. این نظریه بر آنچه در جریان مبادله داده می‌شود، متمرکز است. مبادله بر اساس نظام هنجاری که عمل متقابل و تکمیلی است، سامان می‌یابد. بر اساس این نظریه، ازدواج به منزله مبادله بین دو نفر همراه با صرف هزینه، انرژی و زمان است. از طرف دیگر، طرفین لذت زندگی جمعی، اعتماد و تکیه بر دیگری و اطمینان و راحتی خیال را از زندگی کردن می‌یابند. اینها منافع‌هایی است که در عوض هزینه‌های مصرف شده برای طرفین به دست می‌آید. پدر یک خانواده برای ساعاتی که با فرزندانش می‌گذراند، به پاداشی مثل رضایت خاطر از گذران زمان و انرژی با فرزندانش به دست می‌یابد (آزادارمکی، ۱۳۸۹: ۲۳).

۲-۴. نظریه سیستمی خانواده

کانستانتین^۱ (۱۹۸۶) سیستم را به عنوان یک مجموعه هماهنگ از عناصر درونی که رفتار مرتبط با هم را به عنوان یک واحد از خود بروز می‌دهند، تعریف می‌کند و معتقد است: سیستم‌ها باید به وسیله ارتباط آنها با کل افراد توصیف شوند و نتایج اجزای آن به تنهایی قابل تعمیم برای کل اجزا نیست (Smith et al., 2004: 4). دیدگاه سیستمی خانواده بر اساس پیش فرض‌های نظری و مفهومی پارسونز دنبال شده است. در این دیدگاه خانواده به عنوان

نظامی در نظر گرفته می‌شود که ورودی، خروجی و فرایندهایی دارد. اپستین و بیشاپ^۱ پیش فرض‌های اصلی نظریه را در مطالعه خانواده به این شرح بیان کرده‌اند: اعضای خانواده با هم مرتبطند، هر عضو خانواده بدون ملاحظه اعضای دیگر قابل فهم نیست، کارکرد خانواده با ملاحظه درک همه اعضای خانواده ممکن است، ساختار و سازمان خانواده در تعیین رفتار اعضا تعیین کننده است و با تمرکز بر کلیت خانواده هم می‌توان نظم و هم تغییر را فهمید (آزاد ارمکی، ۱۳۸۹: ۲۷).

کونیک با انتشار اولین اثر خود درباره مسائل جامعه‌شناسی خانواده، خانواده را به منزله گروه مخصوص به خود بیان می‌کند؛ خانواده را به مثابه بهترین وجه نگرش از نظریه سیستمی تلقی می‌کند (روزن باوم، ۱۳۶۷: ۶۲-۶۱). کونیک معتقد است: اصل اساسی در مورد ازدواج و تشکیل خانواده تشریک مساعی است که مقوله‌ای غیر از آمادگی برای کمک به دیگران است که فقط به خاطر خواسته‌های دیگران انجام می‌شود (همان: ۹۴).

جامعه‌شناسانی که خانواده را به‌عنوان یک سیستم در نظر می‌گیرند، خانواده را گروه کوچکی می‌دانند که صمیمیت و محبت و ویژگی اساسی و غیرقابل تفکیک آن است (اعزازی، ۱۳۸۶: ۱۷۳-۱۷۰). یکی از جامعه‌شناسانی که خانواده را به‌صورت سیستمی می‌نگرد، السون است. او بر همین مبنا مدلی مرکب از سیستم خانواده و روابط زناشویی ارائه کرده است که در واقع پل ارتباطی میان نظریه و عمل است. مدل سیستمی السون به‌وسیله چارچوب سیستمی خانواده توصیف می‌شود. تئوری سیستمی خانواده بر روی پویایی خانواده تمرکز دارد که شامل قدرت، روابط، ساختارها، مرزها، الگوهای ارتباطی و نقش‌هاست (Rothbaum & Rosen, 2002: 330). با استفاده از این چارچوب رفتار، خانواده می‌تواند به‌وسیله دیدن خانواده به‌عنوان یک کل درک شود. تغییرات در رفتار افراد سیستم خانواده را به‌عنوان یک کل تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین تغییر در سیستم خانواده بر روی رفتار فردی اعضای خانواده تأثیر می‌گذارد. تئوری سیستمی خانواده، خانواده‌ها را حول اهداف مشخصی نگره می‌دارد. خانواده سیستم پویایی است که هم از محیط اطراف تأثیر می‌پذیرد و هم تأثیر می‌گذارد (Zaberiskie & McCormick, 2001: 68). مدل السون بر سه بعد خانواده تمرکز دارد: انسجام خانواده، انعطاف‌پذیری خانواده و روابط اعضای خانواده که از کارکردهای سیستمی خانواده محسوب می‌شوند. این سه بعد در برگیرنده و برآمده

از مفاهیم زیادی درباره خانواده، تعاملات و روابط آنهاست که به وسیله نظریه پردازان ارائه شده است (Barraca et al., 2000: 98).

منظور از انسجام خانواده، احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی است که اعضای یک خانواده نسبت به همدیگر دارا هستند. السون انسجام را به عنوان مرزهای احساسی تعریف می کند که اعضای خانواده را به سمت سایر اعضای خانواده جذب می کنند. انسجام بر روی اینکه چگونه اعضای نظام خانواده بین جدایی ها در مقابل با هم بودن تعادل ایجاد می کنند، تمرکز دارد (Olson, 2000: 145). السون با هم بودن اعضای یک خانواده در مقابل جدایی آنها با دو پایه اسکی باز مقایسه می کند. اسکی بازان حرفه ای پایه های اسکی خود را کنار هم نگه می دارند و به آرامی پایه هایشان را تغییر می دهند و سپس اسکی هایشان را سر می دهند و به این طریق بین جدایی و باهم بودن آنها تعادل ایجاد می کنند. خانواده و گروه ها هم همانند اسکی بازان قادر خواهند بود که جدایی ها را برای باهم بودن در یک سبک متغیر تغییر شکل بدهند و به این طریق باعث تعادل بین باهم بودن و جدایی ها شوند. اسکی بازان نوآموز تمایل دارند که یا پایه هایشان را خیلی دور از هم نگه دارند و یا خیلی نزدیک به هم و به این طریق باعث ایجاد عدم تعادل در سیستم می شوند. عدم تعادل در کلپ ها و خانواده ها زمانی پیش می آید که خانواده ها یا تمایل دارند هر کدام از اعضا را به صورت افراطی جدا از هم نگه دارند یا به صورت افراطی با هم و این چنین سیستمی قادر نخواهد بود که تعادل پیدا کند (Dorothy, 2007: 7).

انسجام به ۴ مرحله مختلف تقسیم می شود: جدایی بسیار زیاد (انسجام بسیار پایین)، جدایی (انسجام میانه رو به پایین) اتصال (میانه رو به بالا) و در پایان سطح افراطی آن (انسجام بسیار بالا). هم سطح خیلی پایین انسجام و هم سطح خیلی بالای انسجام یک عدم تعادل در روابط را نشان می دهد که می تواند منجر به بروز مسائلی برای کل روابط خانوادگی شود. روابط همراه با سطوح جدایی و اتصال انسجام این توانایی را دارند که یک تعادلی در مقابل باهم بودن و جدایی ایجاد کنند (Olson, 2000: 148). السون انعطاف پذیری را مقدار تغییراتی که در نقش ها؛ قوانین، کنترل و انضباط خانواده وجود دارد، تعریف می کند. همان گونه که ملاحظه می شود، در این بعد تأکید بر روی ثبات در مقابل تغییرات است. وقتی که خانواده انعطاف پذیر است، رهبری و مدیریت خانواده به صورت دموکراتیک است و کمتر حالت استبدادی به خود می گیرد. جوانان در

تصمیم‌گیری‌ها شرکت می‌کنند و شغل در خانواده بر اساس سن و جنس پایه‌گذاری نشده است (رزمی، ۱۳۸۳: ۱۱۸). ارتباطات به‌عنوان یک نماد که بین اعضا مفاهیم مشترکی دارند، تعریف می‌شود. نمادهای ارتباطی شکل‌های مختلفی دارند. آنها می‌توانند شامل رفتار کلامی یا غیرکلامی از قبیل حالت‌های چهره، ارتباط چشمی، اشارات و حرکات در سخن گفتن، حالت‌های بدنی، ظاهر فرد و غیره باشد (Dorothy, 2007: 9). کاپرارا نشان داد: نگرش‌های مثبت و اعتماد به نفس نوجوانان در توانایی بهبود روابط خود با والدین، شرایط اجتماعی مناسب، به‌ویژه در سنین اولیه نقش تأثیرگذاری در رضایت از زندگی خانوادگی دارند (Caprara et al., 2005: 90).

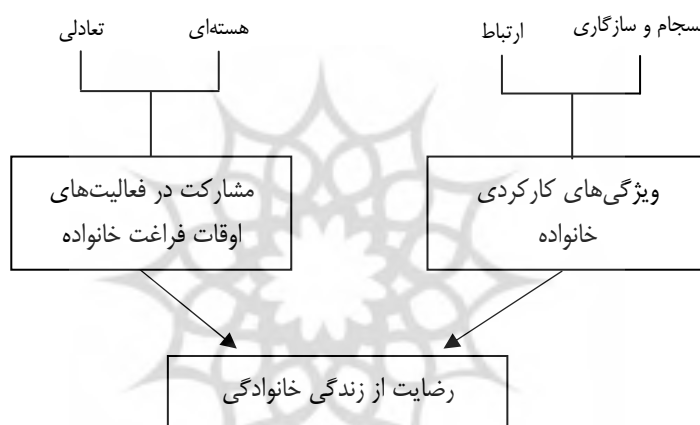
در این تحقیق برای تعیین چارچوب نظری از تئوری سیستمی خانواده و همچنین از مدل تعادلی و هسته‌ای اوقات فراغت خانواده استفاده شده است. در دید سیستمی هر عنصری وابسته به محیط خود و سایر عناصر سیستمی است که خود جزئی از آن است. در این دید باید هر چیزی را بر حسب رابطه‌اش با سایر موارد تعریف کرد. در این صورت خانواده زیرسیستمی از جامعه است. در درون خود خانواده نیز زیرسیستم‌های کوچک‌تر دیگری وجود دارند. هر عضو خانواده به گونه‌ای متفاوت با دیگر اعضا برخورد دارد. این ترکیب‌های مختلف که زیرسیستم‌ها را تشکیل می‌دهند، از تعاملات بین دسته‌ای خاص از افراد مانند، پدر، مادر، خواهر و برادر، فرزند، والد، پدر بزرگ و مادر بزرگ پدید می‌آیند. در درون هر خانواده و زیرسیستم می‌توان دسته‌ای از موقعیت‌های ویژه را مشخص کرد که در آنها افراد رفتارهای مختلفی از خود بروز می‌دهند. این موقعیت‌ها به‌عنوان زمینه شناخته می‌شوند (استریت، ۱۳۷۹: ۷۶-۷۴).

مدل السون بر سه بعد خانواده تمرکز دارد: انسجام و سازگاری خانواده، انعطاف‌پذیری خانواده و روابط اعضای خانواده که از کارکردهای سیستمی خانواده محسوب می‌شوند. در مقاله حاضر، دو بعد انسجام و سازگاری و ارتباطات به‌عنوان مبنای بررسی قرار گرفت. همچنین از مدل فعالیت‌های تعادلی و هسته‌ای اوقات فراغت خانواده هم که ارتباط نزدیکی تئوری سیستمی خانواده دارد استفاده شده است. با توجه به این مدل، دو طبقه‌بندی اصلی اوقات فراغت خانواده وجود دارد که خانواده از آن به‌منظور ثبات و تغییر استفاده می‌کند و کارکردهای خانواده را به وجود می‌آورد. السون بر این عقیده است که در خانواده مجموعه‌ای نیازها وجود دارد که خانواده این

توانایی را دارد که برخی از این نیازها را از طریق ارتباطات و انسجام خانوادگی برطرف کند. زابرسکی و فریمن بر این عقیده‌اند که برخی از نیازها از طریق مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده برطرف می‌شود (Zaberiskie & Freeman: 2004: 453). همچنین این اوقات فراغت و رضایت از آن می‌تواند سطوح متفاوتی از رضایت از زندگی خانوادگی را ایجاد کند (Berg & Allison: 2001).

۳. مدل تحلیلی تحقیق

با توجه به تحقیقاتی که صورت گرفته است مدل زیر تنظیم شده است.

نمودار ۱. مدل تحقیق

بر اساس مدل که در نمودار شماره ۱ طراحی شده و همچنین مبانی نظری پژوهش، با افزایش ویژگی‌های کارکردی خانواده (انسجام و سازگاری و ارتباط) و مشارکت اعضای خانواده در فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده، رضایت افراد از زندگی خانوادگی نیز افزایش می‌یابد.

۴. فرضیه‌های تحقیق

در این پژوهش به دنبال بررسی رابطه متغیرهای مستقل با رضایت از زندگی خانوادگی هستیم و همچنین به دنبال این نکته که با مشارکت نسبی متغیرها در تحلیل، تأثیر خالص هر کدام را روی رضایت از زندگی مشخص نماییم. بر این اساس فرضیه‌های تحقیق به شرح

زیر است:

۱. بین چگونگی گذراندن اوقات فراغت پاسخگویان با خانواده و رضایت از زندگی آنها رابطه وجود دارد.
۲. بین چگونگی مشارکت پاسخگویان در فعالیت‌های هسته‌ای اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی رابطه وجود دارد.
۳. بین چگونگی مشارکت پاسخگویان در فعالیت‌های تعادلی اوقات فراغت خانواده و رضایت از زندگی خانوادگی رابطه وجود دارد.
۴. بین چگونگی روابط اعضای خانواده پاسخگویان با رضایت از زندگی آنها رابطه وجود دارد.
۵. بین میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده پاسخگویان با رضایت از زندگی آنها رابطه وجود دارد.

۵. روش‌شناسی

نوع تحقیق، پیمایشی از نوع همبستگی است که برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استفاده شده است.

۵-۱. تعریف عملیاتی مفاهیم

- رضایت از زندگی خانوادگی: شامل ۱۵ سؤال است که از پرسشنامه رضایت از زندگی^۱ استخراج شده است. گویه‌ها براساس طیف لیکرت با امکان پنج پاسخ (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) تنظیم شده‌اند. ۵ شاخص از رضایت از زندگی عبارتند از: ۱. وضعیت صمیمیت در خانه (با گویه‌های ایده‌آل بودن صمیمت خانواده، احساس رضایت از مورد توجه قرار گرفتن، احساس تنهایی، وجود درگیری لفظی و فیزیکی بین اعضا و خوب نبودن روابط خانوادگی سنجیده شد)، ۲. خوب بودن شرایط زندگی (با گویه‌های خوب بودن شرایط زندگی، راضی بودن از زندگی با خانواده، راضی بودن از کنار هم بودن اعضای خانواده با وجود مشکلات و راضی بودن از دور هم بودن اعضای خانواده به مناسبت‌های مختلف سنجیده شد)، ۳. به‌دست آوردن بیشتر اهداف در خانه (با گویه به‌دست آوردن

---

1. The satisfaction with family life scale (SWFL)

چیزهای مهم در خانواده)، ۴. تغییر روند زندگی (با گویه‌های خواهان تغییر در روند زندگی و تغییر ندادن چیزها در زندگی سنجیده شد) و ۵. مهم بودن فعالیت‌های فراغتی در زندگی خانوادگی (با گویه‌های پیدا کردن وضعیت بهتر در خانواده بعد از گذران اوقات فراغت در خانواده و افزایش کیفیت زندگی همراه با اوقات فراغت سنجیده شده‌اند).

- انسجام اعضای خانواده: یک بعد از ویژگی‌های کارکردی خانواده‌هاست که شامل ۱۰ گویه براساس طیف لیکرت تنظیم شده است. این گویه‌ها از پرسشنامه انسجام و سازگاری اعضای خانواده^۱ استخراج شده و بر اساس مدل انسجام و سازگاری خانوادگی السون و همکارانش (۱۹۸۶) تنظیم شده است و با گویه‌های حمایت اعضای خانواده در هنگام سختی‌ها، دور هم بودن اعضای خانواده در خانه، حق ابراز عقیده از جانب فرزندان، راحت مطرح کردن نیازها با سایر اعضای خانواده، هم‌عقیده و همفکر بودن در انجام کارها، احساس نزدیکی با سایر اعضای خانواده، همراهی اعضا با تصمیماتی که در خانه گرفته می‌شود، احترام به سایر اعضای خانواده، دسته جمعی انجام دادن کارها و سهمیم بودن در آرزوها و علایق یکدیگر، سنجیده می‌شود.

- روابط خانوادگی: یک بعد از ویژگی‌های کارکردی خانواده شامل ۱۰ گویه در قالب طیف لیکرت با امکان پنج پاسخ (خیلی خوب تا خیلی بد) است. این گویه‌ها (راضی بودن از برقراری ارتباط، شنونده‌های خوبی برای هم بودن، بیان عواطف در قبال یکدیگر، در میان گذاشتن خواسته‌ها با سایر اعضا، مطرح کردن مسائل و مشکلات به آرامی، مطرح کردن عقیده و احترام به عقاید دیگران، پاسخ واضح و صریح به سؤالات یکدیگر، درک اعضا از سوی سایر اعضای خانواده، عدم کاربرد چیزهای منفی در هنگام عصبانیت و بیان احساسات واقعی خود نسبت به یکدیگر) از پرسشنامه ارتباطات خانوادگی^۲ که توسط السون و همکارانش (۱۹۸۶) بر اساس مدل کارکردهای خانوادگی تنظیم شده است استخراج شده است.

- مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای اوقات فراغت: شامل ۸ سؤال است که از پرسشنامه مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده (FLAP) که بر اساس مدل هسته و تعادلی فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده ساخته شده استخراج شده است. میزان آلفای

---

1. Family Adaptability and Cohesion Scales (FACES II)
2. The Family Communication Scale (FCS)

کرونباخ برای این گویه که توسط زابرسکی برآورد شده، برابر با ۰/۷۴ است (Zabriskie & McCormick, 2003: 173). برای سنجش فعالیت‌های هسته‌ای اوقات فراغت، از پاسخگویان پرسیده می‌شود که آیا شما این گونه فعالیت‌ها (نظیر تماشای تلویزیون، صرف غذا، مهارت در کارهای ذوقی نظیر پختن شیرینی و غذا، انجام فعالیت‌های مذهبی، بازی‌های رایانه‌ای و سنتی خانوادگی و باغبانی و پیاده‌روی در حیاط منزل، اس ام اس (پیامک) دادن به یکدیگر و معما طرح کردن) با اعضای خانواده خود در خانه مشارکت می‌کنید.

- مشارکت در فعالیت‌های تعادلی اوقات فراغت: شامل ۸ سؤال است که در مورد بعد دیگری از فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده از پاسخگویان پرسیده می‌شود که آیا این گونه فعالیت‌ها (گذراندن تعطیلات در شهرهای دیگر، رفتن به طبیعت، کوهنوردی، رفتن به سفرهای زیارتی و سیاحتی، رفتن به پارک‌های تفریحی، انجام فعالیت‌های ورزشی نظیر والیبال و فوتبال، رفتن به مهمانی و رستوران و شرکت در فعالیت‌های دیداری نظیر سینما) را با اعضای خانواده خود در خارج از خانه انجام می‌دهند یا خیر. این بخش از پرسشنامه نیز از پرسشنامه مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده استخراج شده است. میزان آلفای کرونباخ برای این گویه‌ها که توسط زابرسکی (۲۰۰۳) برآورد شده، برابر با ۰/۷۸ است.

۲-۵. جامعه آماری و روش نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه

در این تحقیق جامعه آماری مورد بررسی، خانواده‌های شهر کرمان بودند و حجم نمونه براساس فرمول کوکران انتخاب شده است که ۳۸۶ نفر هستند و برای اطمینان بیشتر ۴۰۰ نفر گرفته شده است. از آنجا که جوانان و والدین معمولاً روش‌های متفاوتی را برای گذران اوقات فراغت انتخاب می‌کنند، در این تحقیق سعی شد نمونه از هر دو نسل انتخاب شود. بنابراین به ازای هر زن یا مرد متأهل دارای فرزند، حتماً یک فرزند بالای ۱۸ سال ایشان که مجرد بوده و در کنار خانواده زندگی می‌کرد نیز در نمونه قرار گرفت.

در این تحقیق از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. به این صورت که ابتدا شهر کرمان را به ۵ منطقه تقسیم کردیم و بعد از آن از هر منطقه با توجه به تراکم جمعیت ابتدا بلوک‌ها و سپس خانواده‌ها را انتخاب کردیم. در مرحله آخر از هر خانواده یکی از والدین و یکی از فرزندان بالای ۱۸ سال پرسشنامه را تکمیل کردند. شرط ورود به

نمونه تحقیق حضور پاسخگویان در یک خانواده هسته‌ای کامل (پدر، مادر و فرزندان) بود.

۳-۵. اعتبار و پایایی تحقیق

برای تعیین اعتبار^۱ از روش اعتبار صوری استفاده شده است. ابتدا گویه‌های مربوط به متغیرها در قالب پرسشنامه طرح شد و پس از جمع‌آوری نظرات اساتید در خصوص پرسشنامه، با توجه به نظرات آنها در مورد برخی گویه‌ها تجدید نظر و اصلاح شدند و نکات ویرایشی مورد توجه قرار گرفت. برای سنجش پایایی^۲ شاخص‌ها، در دو مرحله آزمون مقدماتی و آزمون نهایی انجام گرفت که نتایج آلفای کرونباخ در آزمون نهایی برای هر یک از مقیاس‌ها در جدول ۱ است:

جدول ۱. شماره نتایج تحلیل روایی متغیرهای مستقل و وابسته

مقیاس	آلفای کرونباخ
مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده	۰/۸۹
ویژگی‌های کارکردی خانواده	۰/۹۲
رضایت از زندگی	۰/۸۸

۶. یافته‌های پژوهش

۶-۱. یافته‌های توصیفی

چنانکه در جدول ۲ نشان داده شده است، از بین پاسخگویان ۵۰ درصد را والدین و ۵۰ درصد را فرزندان تشکیل می‌دهند. از بین والدین ۴۸/۵ درصد مرد و ۵۱/۵ درصد زن و همچنین از بین فرزندان، ۴۴/۵ درصد پسر و ۵۵/۵ درصد دختر هستند. دامنه سنی والدین بین ۱۸ تا ۶۸ سال و دامنه سنی فرزندان بین ۱۸ تا ۳۷ سال قرار دارد. همچنین نتایج جدول نشان می‌دهد: تحصیلات ۷ درصد از والدین مورد بررسی در نمونه تحقیق بی‌سواد، ۱۸ درصد ابتدایی، ۱۹ درصد راهنمایی، ۳۲ درصد دیپلم و ۲۴ درصد دانشگاهی بوده است. میزان تحصیلات ۲/۵ درصد فرزندان ابتدایی، ۵ درصد راهنمایی، ۴۲ درصد دیپلم و ۵۰/۵ درصد دانشگاهی است. بر اساس گروه درآمدی خانواده، ۱۷ درصد درآمد پایین، ۶۸

-
1. Validity
  2. Reliability

ویژگی‌های فراغتی و کارکردی خانواده و تأثیر آن بر رضایت از زندگی خانوادگی ... ۱۷۵

درصد متوسط و ۱۵ درصد درآمد بالا دارند. از بین پاسخگویان، ۵۰/۵ درصد تعداد اعضای خانواده‌شان ۳-۴ نفر، ۴۵ درصد ۵-۷ نفر و ۴/۵ درصد ۸-۱۰ نفر هستند. نتایج مندرج در جدول نشان می‌دهد: از لحاظ نوع فعالیت، ۵۲/۵ درصد از والدین مورد بررسی در گروه نمونه شاغل، ۳/۵ درصد بیکار، ۷ درصد بازنشسته و ۳۷ درصد خانه‌دار بوده‌اند و از بین فرزندان ۲۵/۵ درصد شاغل، ۶ درصد سرباز، ۲۱/۵ درصد بیکار، ۳۹ درصد در حال تحصیل و ۸ درصد خانه‌دار هستند.

جدول ۲. ویژگی‌های توصیفی پاسخگویان

توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت						
پاسخگویان	مرد	زن	جمع			
والدین	۴۸/۵	۵۱/۵	۱۰۰			
فرزندان	۴۴/۵	۵۵/۵	۱۰۰			
توزیع پاسخگویان بر حسب دامنه سنی						
پاسخگویان	دامنه سنی (سال)					
والدین	۶۰-۱۸					
فرزندان	۳۷-۱۸					
توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات						
پاسخگویان	بی سواد	ابتدایی	راهنمایی	دیپلم	دانشگاهی	جمع
والدین	۷	۱۸	۱۹	۳۲	۲۴	۱۰۰
فرزندان	۰	۲/۵	۵	۴۲	۵۰/۵	۱۰۰
توزیع پاسخگویان بر حسب نوع فعالیت						
پاسخگویان	شاغل	بیکار	بازنشسته	خانه‌دار	جمع	
والدین	۵۲/۵	۳/۵	۷	۳۷	۱۰۰	
پاسخگویان	شاغل	محصل	سرباز	بیکار	خانه‌دار	جمع
فرزندان	۲۵/۵	۲۱/۵	۶	۳۹	۸	۱۰۰

در این پژوهش، رضایت از زندگی خانوادگی به‌عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفته است. این متغیر در قالب ۱۵ گویه در قالب طیف لیکرت با امکان پنج پاسخ (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) مورد سنجش قرار گرفته است.

جدول ۳. آماره‌های توصیفی مربوط به رضایت زندگی خانوادگی

میانگین	واریانس	انحراف معیار	حداقل نمرات	حداکثر نمرات
۳۰/۶۶	۹۲/۱۶	۹/۸۱	۱۵	۷۵

همان طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، میانگین نمره رضایت از زندگی پاسخگویان برابر با ۳۰/۶۶ به دست آمده است و با توجه به تعداد گویه‌ها و دامنه بالقوه نمرات (حداقل و حداکثر نمرات)، میزان رضایت از زندگی خانوادگی پاسخگویان کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است.

۲-۶. یافته‌های استنباطی

یافته‌های استنباطی پژوهش در دو بخش آزمون‌های دو متغیره و چندمتغیره بررسی می‌گردد.

۲-۱-۶. همبستگی متغیرهای مستقل با رضایت از زندگی خانوادگی

رابطه دو به دوی متغیرهای مستقل با رضایت از زندگی خانوادگی در جدول ۴ به صورت خلاصه آورده شده است.

جدول ۴. خلاصه نتایج بررسی روابط متغیرهای مستقل با رضایت از زندگی خانوادگی

متغیرهای مستقل	رابطه	سطح معناداری
میزان گذراندن اوقات فراغت با خانواده	۰/۲۱۱	۰/۰۰۰
مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای اوقات فراغت خانواده	۰/۱۱	۰/۰۲۶
مشارکت در فعالیت‌های تعادلی اوقات فراغت خانواده	۰/۲۲۶	۰/۰۰۰
میزان روابط اعضای خانواده	۰/۷۵	۰/۰۰۰
میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده	۰/۷۴	۰/۰۰۰

چنانکه در جدول بالا ملاحظه می‌شود، همه متغیرها رابطه مثبت معناداری با رضایت از زندگی داشته‌اند. سه متغیر میزان گذراندن اوقات فراغت پاسخگویان با خانواده، میزان مشارکت پاسخگویان در فعالیت‌های هسته‌ای خانواده در زمان اوقات فراغت و مشارکت پاسخگویان در فعالیت‌های تعادلی اوقات فراغت خانواده دارای همبستگی مثبت ضعیف و دو متغیر دیگر (میزان روابط اعضای خانواده پاسخگویان و میزان انسجام و سازگاری

اعضای خانواده) دارای همبستگی قوی مثبت با رضایت از زندگی هستند.

۲-۶. مشارکت نسبی متغیرهای مستقل در تبیین رضایت از زندگی خانوادگی

برای مطالعه تأثیر همزمان متغیرهای مستقل بر روی رضایت از زندگی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده می‌کنیم تا میزان اهمیت یا تأثیر خالصی که هر کدام از متغیرهای مستقل روی رضایت از زندگی دارد مشخص شود. نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد: میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده دارای بیشترین تأثیر بر رضایت از زندگی خانوادگی (۰/۵۱) است و پس از آن متغیرهای میزان روابط اعضای خانواده (۰/۳۱)، میزان گذراندن اوقات فراغت با خانواده (۰/۱۸) و مشارکت در فعالیت‌های تعادلی خانواده (۰/۱۱) قرار دارد. کمترین تأثیر مربوط به مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای خانواده (۰/۰۷) است.

جدول ۵. میزان تأثیرات همزمان متغیرهای مستقل بر رضایت از زندگی خانوادگی

متغیرها	B	انحراف معیار	بتا	t	معناداری
میزان گذراندن اوقات فراغت با خانواده	۰/۱۷	۰/۰۹۰	۰/۱۸	۱۲/۲	۰/۰۵
مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای خانواده	۰/۱۳	۰/۰۷۳	۰/۰۷	۰/۳۰۹	۰/۱۲۶
مشارکت در فعالیت‌های تعادلی خانواده	۰/۱۵۶	۰/۱۱۵	۰/۱۱	۶۵/۲	۰/۰۰۰
میزان روابط اعضای خانواده	۴۰/۳	۰/۰۶۷	۰/۳۱	۵/۹۹۳	۰/۰۰۰
میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده	۰/۶۹۰	۰/۰۷۱	۰/۵۱	۹/۷۸۰	۰/۰۰۰

همچنین نتایج نشان می‌دهد که ضریب همبستگی چندگانه (R) و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب برابر با ۰/۷۸ و ۰/۶۱ به دست آمده است. نسبت F برابر با ۱۲۵/۶۴ است و مقدار R^2 نشان می‌دهد که ۶۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته با یک ترکیب خطی از میزان گذراندن اوقات فراغت با خانواده، مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای خانواده، مشارکت در فعالیت‌های تعادلی خانواده، میزان روابط اعضای خانواده و میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. نسبت $F=۱۲۵/۶۴$ و ۳۹۹ درجه آزادی نشان می‌دهد که R^2 به لحاظ آماری کاملاً معنادار (۰/۰۰۰) است.

۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

چنانکه اشاره شد، رضایت از زندگی خانوادگی مبین حالت ذهنی است که فرد در متن

کلی خانواده احساس خرسندی دارد. بر اساس نتایج تحقیق، میزان رضایت از زندگی خانوادگی پاسخگویان کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است.

نتایج آزمون‌های دو متغیره شامل میزان گذراندن اوقات فراغت با خانواده، مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای خانواده، مشارکت در فعالیت‌های تعادلی خانواده، میزان روابط اعضای خانواده و میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده با متغیر وابسته (رضایت از زندگی خانوادگی)، حاکی از این است که همه متغیرهای مستقل رابطه معنادار و مثبتی با رضایت از زندگی خانوادگی دارد و فرضیه‌های تحقیق تأیید می‌شود. یافته‌های این تحقیق در مورد رابطه اوقات فراغت با رضایت از زندگی با یافته‌های زابرسکی (۲۰۰۱)، جانسون و همکاران (۲۰۰۶)، دورتی (۲۰۰۷)، سوینتن و همکاران (۲۰۰۸) و نیز (۲۰۰۹) همسو بوده است. همچنین نتایج تحقیق حاضر در ارتباط با مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای و تعادلی اوقات فراغت خانواده با یافته‌های پژوهش آگیت و همکاران (۲۰۰۹) همسو است. در واقع؛ یکی از خوشایندترین زمان‌های زندگی، اوقات فراغت است که در مقایسه با اوقات چالش‌برانگیز زندگی، احساس رضایت بیشتری از زندگی و در نهایت احساس امنیت بیشتری را در پی دارد.

نتایج تحقیق حاضر در مورد رابطه میزان روابط و انسجام و سازگاری اعضای خانواده با متغیر وابسته؛ تا حدودی یافته‌های تحقیق هلی ول و پانتنام (۲۰۰۴) را که به بررسی زمینه‌های اجتماعی رضایت از زندگی پرداخته است، تأیید می‌کند. با توجه به نیاز انسان به تعامل اجتماعی با دیگران، اجتماعی بودن و زندگی جمعی داشتن منجر به رضایت خاطر افراد می‌شود.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نیز مبین آن است بر حسب مقادیر بتا، میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده دارای تعیین‌کننده‌ترین عامل تأثیرگذار بر رضایت از زندگی خانوادگی محسوب می‌شود. این در حالی است که مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای خانواده کاهش چشمگیری را نشان می‌دهد. در مجموع نتایج بیانگر این واقعیت است با افزایش فعالیت‌های اوقات فراغت خانواده، میزان روابط اعضای خانواده و میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده سطح رضایت از زندگی خانوادگی بیشتری را افراد انتظار داشت.

با توجه به اینکه فعالیت‌های اوقات افراد معمولاً در گروه‌های می‌گذارند که روابط

صمیمانه‌تر، پایدارتر و عاطفی‌تری است. از این حیث، خانواده بر عکس گروه‌های ثانویه در درجه اول قرار دارد. با افزایش میزان اوقات فراغت و مشارکت در فعالیت‌های هسته‌ای و تعادلی اوقات فراغت خانواده رضایت از زندگی خانوادگی بیشتری از فرد می‌توان انتظار داشت.

به علاوه، نتایج تحقیق بیانگر این است که بین میزان روابط اعضای خانواده پاسخگویان و میزان انسجام و سازگاری اعضای خانواده با رضایت از زندگی آنها رابطه معناداری وجود دارد. مثبت بودن ضریب همبستگی نشان‌دهنده آن است که با افزایش ویژگی‌های ساختاری کارکردی خانواده، رضایت از زندگی آنها هم افزایش یافته است. این نتایج با دیدگاه السون که بر این عقیده است که در خانواده یک سری نیازها وجود دارد که خانواده این توانایی را دارد که برخی از این نیازها را از طریق ارتباطات و انسجام خانوادگی برطرف کند، همسویی دارد. بنابراین می‌توان گفت که اگر روابط اعضای خانواده با هم پایدارتر و تعامل بیشتر شود، اعضای آن از زندگی خود رضایت بیشتری خواهند داشت. همچنین می‌توان پیشنهاد داد که با تأکید بر گذران اوقات فراغت با خانواده می‌توان رضایت از زندگی خانوادگی را افزایش داد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

۱. آبیان (۱۳۸۳). «خشونت علیه زنان در خانواده»، مجموعه مقالات و بیانیه‌های ارائه شده در مراسم ملی روز جهانی خانواده، تهران: انتشارات سوره مهر: ۱۱۸ - ۱۰۹.
۲. آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی، تهران: انتشارات سمت.
۳. آلبرو، مارتین (۱۳۸۰). عصر جهانی، جامعه‌شناسی پدیده جهانی شدن، ترجمه نادر سالارزاده، تهران: انتشارات آزاداندیشان.
۴. استریت، ادی (۱۳۷۹). مشاوره خانواده (نظر و عمل در نگرش سیستمی)، ترجمه مصطفی تبریزی و علی علوی‌نیا، نشر فراوان.
۵. اعزازی، شهلا (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی خانواده با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
۶. باقی نصرآبادی، علی (۱۳۸۷). جامعه‌شناسی خانواده، تهران: دانشگاه جامع علمی - کاربردی.
۷. توسلی، غلامعباس (۱۳۷۳). نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۸. رزمی، محمدرضا (۱۳۸۳). «بررسی تأثیر انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده بر شکل‌گیری هویت در جوانان و نوجوانان شهر شیراز»، فصلنامه مطالعات جوانان: ۱۳۰-۱۱۴.
۹. روزن باوم، هایدی (۱۳۶۷). خانواده به منزله ساختاری درمقابل جامعه، ترجمه محمدصادق مهدوی، تهران: نشر دانشگاهی.
۱۰. شیخی، محمدتقی (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی زنان و خانواده، تهران: شرکت سهامی انتشار.
۱۱. عبدالملکی، هادی (۱۳۸۷). «شیوه‌های غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان در سایر کشورها با تأکید بر فعالیت‌های اجتماعی و سازندگی»، فصلنامه مطالعات جوانان، شماره ۱۳: ۱۹۳-۱۷۶.
۱۲. عبدلهی، الف. (۱۳۸۴). «تعارضات زناشویی»، مجله سپند، ۳۸ (۵).
۱۳. عبدی، عباس و محسن گودرزی (۱۳۷۸). تحولات فرهنگی در ایران، تهران: نشر روشن.
۱۴. گلچین، مسعود و شاپور زردموی آورد کلو (۱۳۹۰). «تبیین رضایت نوجوانان تهرانی از زندگی خانوادگی بر حسب میزان تحقق نظم در خانواده: آزمونی تجربی از کارایی نظریه نظم در سطح خرد»، نشریه تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی، شماره ۶۰: ۴۶-۱.
۱۵. محسنی، منوچهر و پرویز صالحی (۱۳۸۲). رضایت اجتماعی در ایران، تهران: نشر آرون.
۱۶. محمدی، نعیمه و فاطمه سادات علمدار (۱۳۹۱). «مطالعات جامعه‌شناختی رضایت از زندگی خانوادگی بر حسب الگوی الگوی خانواده»، فصلنامه خانواده‌پژوهی، سال هشتم، شماره ۳۰: ۱۴۰-۱۲۹.

ب) منابع لاتین

1. Agate, Joel, Zabriskie, Ramon. B, Agate, Sarah Taylor and Poff, Raymond (2009), "Family Leisure Satisfaction and Satisfaction with Family Life", Journal of Leisure Research,

Vol 41, No 2: 205-223.

2. Barraca, Jorge, Yarto, Luis Lopez and Olea, Julio (2000). "Psychometric Properties of a New Family Life Satisfaction Scale", *European Journal of Psychological Assessment*, Vol. 16, Issue 2: 98-106 .
3. Berg, E, Trost, M., Schneider, I, & Allison, M (2001). "Dyadic exploration of the relationship of leisure satisfaction, leisure time, and gender to relationship satisfaction", *Leisure Sciences*, 23: 35-46 .
4. Bowling, Ann and Farquhar, Morag. A (1996). "Associations with Changes In Life Satisfaction Among Three Samples of Elderly People Living At Home", *International journal of geriatric psychiatry*, Vol. 11: 1077-1087 .
5. Caprara G., V., Pastorelli, C, Regallia, C., Scabini, E., Bandura, A. (2005). "Impact of Adolescents' Filial Self-Efficacy On Quality of Family Functioning and Satisfaction", *Journal of Research on Adolescence*, 15 (1): 71-97 .
6. Diener, E. D, Oishi S And Lucas R. E (2003). "Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life", *Annu, Rev Psychol* 54: 403- 425 .
7. Dorthy, Dodd C. H. (2007). Contributions Of Family Functioning Among Families That Include Children With Developmental Disabilities, A thesis submitted to the faculty of Brigham Young University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science .
8. Freeman, Patty and Zabriskie, Ramon B. (2003). " Leisure and Family Functioning in Adoptive Families: Implications For Therapeutic Recreation", *Therapeutic Recreation Journal*, 37 (1): 73-93 .
9. Frisch, Michael. B. (2006). *Quality of life therapy; Applying a Life Satisfaction Approach to Positive Psychology and Cognitive Therapy*, Published by John Wiley & Sons, Inc, Hoboken, New Jersey .
10. Helliwell, Jon F. and Putnam, Robert D. (2004). " The Social Context of Well-Being, *Philosophical Transactions*", *Biological sciences*, Vol. 359, No. 1449: 1435-1446 .
11. Johnson, Heather A. Zabriskie, Ramon B. and Hill, Brian (2006). The Contribution of Couple Leisure Involvement, Leisure Time, and Leisure Satisfaction to Marital Satisfaction, *Marriage & Family Review* (40) 1: 69-91 .
12. Nese, Aslan (2009). "An Examination of Family Leisure and Family Satisfaction Among Traditional Turkish Families", *Journal of Leisure Research*, Vol. 41, Issue 2 .
13. Olson, D. H (2000). " Circumplex Model of Marital and Family Systems", *Journal of Family Therapy*, 22 (2): 144-167 .
14. Owrangi, Abdilmajid, Yousliani, gholamali and Zarnaghsh, Maryam (2011). The Relationship Between the Desired Disciplinary Behavior and Family Functioning Locus of Control and Self Esteem Among High School Students In City of Tehran Province", *Procedia- Social behavior science* (30): 2438-2448 .
15. Poff, Raymond A. Zabriskie, Ramon B. and Jasmine A. Townsend (2010). "Modeling Family Leisure and Related Family Constructs: A National Study of U. S. Parent and

- Youth Perspectives", *Journal of Leisure Research* 3, Vol. 42, No. 3: 365-391 .
16. Rothbaum, F., Rosen, K., Ujiiie, T & Uchida, N. (2002). Family Systems Theory, Attachment Theory and Culture", *Fam Process*, 41 (3): 328-350 .
17. Shaw, S. M & Dawson, D. (2001)." Purposive Leisure: Examining Parental Discourses on Family Activities", *Leisure Sciences*, 23: 217-231 .
18. Smith, K. M. Taylor, S. Hill, B. & Zabriskie, R. B (2004). Family Functioning and Leisure in Single-Parent Families, *Leisure Research* .
19. Smith, Kevin Michael (2005). An Examination Of Family Communication Within The Core And Balance Of Family Leisure Functiong; A thesis submitted to the faculty of Brigham Young University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science, Department of Recreation Management and Youth Leadership Brigham Young University .
20. Swinton, Alish T; Freeman, Patty A; Zabriskie, Ramon B. and Fields, Paul J. (2008). "Nonresident Fathers Family Leisul Patterns During Parehting Time with Their Children Paul", *Fathering A Journal of Theory Research and Practice about Men as Fathers* 6 (3): 205 – 225 .
21. Toth, J. F., Brown, R. B. & Xu, X. (2002). Separate Family and Community Realities? An Urban-Rural Comparison of The Association Between Family Life Satisfaction and Community Satisfaction", *Community, Work & Family*, 5 (2): 181-202 .
22. Veenhoven, Ruut (1996). "Developments in Satisfaction-Research", *Social Indicators Research*, 37 (1): 1-47 .
23. Zabriskie, Ramon B. & McCormick, B. P. (2003)."Parent and Child Perspectives of Family Leisure Involvement and Satisfaction With Family Life", *Journal of Leisure Research*, 35 (2): 163-189 .
24. Zabriskie, Ramon B. And mccormick, B. (2001). The Influence of Family Leisure Patterh Perceptions of Family Fuhctioning", *family Relations* (50): 281-289 .